

▲ Emília Rigová během mezinárodního uměleckého sympozia *Jaw Dikh!* 2016 v polské Czarne Górze, tedy setkání romských umělců, které pořádá romská polská umělkyně Małgorzata Mirga-Tas. Vedle Emílie Rigové jsou její digitální malby z cyklu *Bári Raklóri*, použité mj. ve videu *Constant Metamorphosis* z roku 2016. Foto MRK– Lenka Mitrenga

Cena Muzea romské kultury 2020

Emília Rigová

Emílii Rigovou (nar. 1980) známe ve světě umění zejména jako první Romku, která je laureátkou prestižní slovenské Ceny Oskára Čepana (za rok 2018) pro slovenské výtvarníky do 40 let. Vystudovala Akademii umění v Banské Bystrici, kde dnes také žije, tvoří a působí jako pedagožka na Katedře výtvarné kultury při Univerzitě Matěje Bela. Je součástí internacionální romské organizace ERIAC (*European Roma Institute for Arts and Culture* / Evropský Institut Romů pro umění a kulturu) a držitelkou ceny Roma Spirit za rok 2018.

Ačkoliv její integrace do diskurzu současného umění je sama o sobě velkou událostí v příběhu emancipace Romů, význam její činnosti má mnohem více vrstev. Přínosem je v tomto ohledu zejména ta oblast její tvorby, skrze kterou zkoumá a zachycuje podoby romské identity. Jako odrazový bod používá identitu vlastní, kterou zformovala do postavy alterega *Bári Raklóri* jakožto alegorické postavy stojící na pomezí majority a romské minority. Toto jméno vytvořila ze dvou romských slov pocházejících z intimního rodinného prostředí, *Bári* (velká) jako dětské přezdívky a *Raklóri* (neromská dívka/žena) jako pochvalného slova vztahujícího se k pěknému, upravenému vzhledu. *Bári Raklóri* je sémantickou hříčkou, která poodkrývá komplikovanost utváření romské identity ve vztahu k majoritě.

Emília Rigová se (jako *Bári Raklóri*) často stylizuje do stereotypní postavy Romky vytvořené Neromy – do role *femme fatale*, sexuální dračice nebo věštkyně – čímž poukazuje na přivlastnění romského (ženského) těla v evropské kultuře. Zkoumá sama sebe pod zorným úhlem představ majority. Tento přístup použila např. při tvorbě digitálních autoportrétů s názvem *Bári Raklóri* (2012–2015), na kterých svůj obličej proměnila v romantický obraz Romky. Právě skrze tyto digitální malby navíc poprvé povstalo autorčino stejnojmenné alterego, nadále se projevující také v jejích performancích. V letech 2014 – 2016 se během nich Rigová odívala do červených vzorovaných šátků a koberců jako stereotypních znaků romství. Její kritika stereotypního nahlížení na Romy však v jejím pojetí není přímočará a vzniká až v samotném pozorovateli. Že autorka v tomto směru postupuje zcela vědomě, ukázala např. její putovní performance *Icons of the Peripheral* (Czarna Góra, Banská Bystrica, Krakow). Do frekventovaného veřejného prostoru tehdy umísťovala fotokulisy, v nichž si náhodní kolemjdoucí mohli vyfotografovat svůj obličej napasovaný na postavu oděnou do stereotypního romského oděvu. Díla Emílie Rigové znejišťují diváka a vzbuzují v něm rozporuplné pocity vedoucí ke vnitřnímu dialogu a zpochybnění vlastních dosa-

▲ *Performance umělecké skupiny Romane Kale Panthera v Muzeu romské kultury (zleva Tamara Moyzes, Emília Rigová a David Tišer). Aktivisticky zaměřená performance se konala v rámci vernisáže výstavy Hate Free? Bez nenávisti? 12. 10. 2017. Foto MRK – Adam Holubovský*

vadních stanovisek. Právě její výtvarný jazyk je vehiklem tohoto dialogu, neboť v rámci jeho vizuálního světa se uskutečňuje.

Tvorba Rigové je na jedné straně výplodem bujné fantazie a manuální i technologické zručnosti, na straně druhé výsledkem jejích intelektuálních postojů. Sama sebe považuje nejen za Romku, ale také za Slovenku nebo Evropanku, čímž vyjadřuje svoje nazírání na národ jako věc heterogenní, nikoliv jednotnou. Problematiku stereotypizace Emília Rigová vnímá velmi komplexně, nejen z hlediska majority, ale hlavně z hlediska Romů a jejich přístupu k sobě samotným, který je také mnohdy zatížen převzatými stereotypy. Aktivně se tak podílí na tvorbě nového diskurzu romské identity vytvářeného tentokrát nikoliv z vnější strany, ale zevnitř.

S angažovaným postojem Emílie Rigové vůči sociálnímu postavení Romů souvisí i její součinnost s Muzeem romské kultury. Aktivně se účastní sympozií romských umělců, mezi kterými má čestné místo právě sympozium Muzea romské kultury (účastnila se ročníku 2017). Spolu s dalšími členy sociálně-aktivistické umělecké skupiny Romane Kale Panthera zde performovala na vernisáži výstavy *Bez nenávisti? / Hate free?* 12. 10. 2017. Byla také velice cennou členkou poroty pro výběr vítězného projektu na nový Památník holokaustu Romů a Sintů v Letech u Písku (2019–2020).

Téma holokaustu Romů, které je v utváření romské identity zásadním historickým milníkem, se Rigová pokouší komunikovat i skrze svá umělecká díla, a rozšiřovat tak povědomí o této „neviditelné“ etapě historie. Jako příklad lze uvést video *(out of) the deadlock* (2016), které svou mystickou atmosférou zhmotňuje připomínku tragických událostí a scénérií lesa ve svém pozadí odkazuje na historické místo úkrytu Romů pronásledovaných za 2. světové války. Zájem autorky o téma holokaustu je pomyslnou špičkou ledovce představujícího její angažovanost v procesu emancipace Romů a boje za jejich práva.

Emília Rigová obdržela Cenu Muzea romské kultury za rok 2020 „za reflexi romské identity a komplexní kritiku stereotypizace Romů prostřednictvím špičkové a široce oceňované umělecké tvorby, za dlouhodobou spolupráci a účast na projektech Muzea romské kultury“.

Žaneta Turoňová